

ΠΑΡΟΣ: SOS

Ν. Ξένιος
Φιλολόγος

I. Οι ανασκαφές

Στην καρδιά των Κυκλάδων, το νησί της Πάρου γνωρίζει έντονη αρχαιολογική δραστηριότητα, ιδιαίτερα στο κέντρο της πόλης Παροικίας, όπου η τοπογραφία της αρχαίας πρωτεύουσας αποσφηνίζεται προοδευτικά. Το κυριότερο εύρημα είναι η αρχαϊκή νεκρόπολη με έναν συλλογικό τάφο πολεμιστών: σε μια σωστική ανασκαφή για την ανέγερση του Πολιτιστικού Κέντρου Δήμου Παροικίας (1983) βρέθηκε τμήμα του αρχαίου νεκροταφείου των 8ου-3ου π.Χ. αιώνων, με κιβωτίοσημα κεραμοσκεπείς τάφους, τεφροδόξα μαρμάρια αγγεία "τύπου Μήλου", πώρινες και μαρμάρινες σαρκοφάγους της Ύστερης Ελληνιστικής και της Ρωμαϊκής εποχής. Επίσης, βρέθηκαν ταφές μέσα σε αγγεία (εγχυτρισμοί), και στο κέντρο της ανασκαφής δύο μνημειακά ταφικά σύνολα του 7ου αιώνα με αετωματικές επιτύμβιες στήλες της κλασικής εποχής κι ένα πολυάνδριο 7 x 1 μ., με τέσσερις αμφορείς της γεωμετρικής εποχής φραγμένους με σκύφους (εικ. 1, 2).

Οι πρώτες ανασκαφές έγιναν τον 19ο αι., από τον Γερμανό Otto Rubensohn, στα αρχαία ιερά του Δήλιου Απόλλωνα, του Ασκληπιού, και της Αθηνάς Πολιούχου, καθώς και της αρχαίας πόλης (1.600-1.000 π.Χ.). Οι ανασκαφές της Αρχαιολογικής Εταιρείας Αθηνών, στο Β.Α. τμήμα του νησιού, έφεραν στο φως υλικό της εποχής του Χαλκού (3η-2η χιλιετία) και της Γεωμετρικής εποχής (11ος-8ος αιώνας) και μας γνώρισαν τα όρια της αρχαίας πρωτεύουσας, με τμήματα τειχών που έχουν ανασκαφεί καθώς και εργαστήριο μαρμαρογλυφίας και κεραμικής. Το 1986 ένα σύνθετο εργαστήριο κεραμικής της ελληνιστικής εποχής ανασκάφηκε κοντά στη ζώνη της Θόλου, δηλαδή στο νότιο μέρος της Παροικίας. Πρόκειται για έναν μεγάλο φούρνο και δέκα κυκλικούς μικρότερους, οικοδομημένους με υλικό που προερχόταν από οικημά της κλασικής εποχής. Βόρεια του παλαιού παγοσιό της Πάρου βρέθηκαν τάφοι, της γεωμετρικής εποχής, κι ένα μεγάλο τμήμα τειχούς, εξαιρετικά διατηρημένο, της αρχαϊκής εποχής, που ανήκε σε δημόσιο οικοδόμημα. (εικ. 3). Επρόκειτο, ίσως, για ένα "ανοιχτό" ιερό ή για τέ-

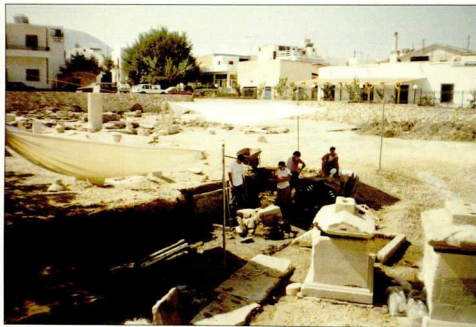
μενος του τέλους του 6ου ή των αρχών του 5ου αιώνα, οικοδομημένο με ισοδομικό σύστημα, του οποίου λείπει η ανωδομή. Στο δυτικό τμήμα του τοίχου βρέθηκε μέρος ενός μαρμάρινου Κούρου αρχαϊκής εποχής (κορμός 1 μ.) και μέρος κυλινδρικής βάσης.

Φέτος (όπως βεβαιώνει το γαλλικό περιοδικό *Archéologia* 300, σσ. 6-7) αποκαλύφθηκε ένα αρχαϊκό αγαλμα Γοργούς της νήσου Πάρου, κάποια ελληνιστικά λείψανα που μαρτυρούν την εκεί ύπαρξη ανδρών, ένα μωσαϊκό (opus tessellatum) του τέλους του 4ου αιώνα, και τέλος ολοκληρώνονται οι ανασκαφές της μυκηναϊκής ακρόπολης στο λόφο Κουκουναριές της Νάουσας από τον Δημήτρη Σκυλάρδη. Οι αρχαιολόγοι Φωτεινή Ζαφειροπούλου και Γιάννης Κουραγιός ετοιμάζουν σειρά δημοσιεύσεων πάνω στα αρχαιολογικά ευρήματα του τρέχοντος έτους, ενώ το ζήτημα που απασχολεί άμεσα ετούτη τη στιγμή τους αρχαιολόγους, καθηγητές και σκεπτόμενους κατοίκους του νησιού είναι η **διάσωση των αρχαίων λατομείων** που κινδυνεύουν από τη σύγχρονη εξόρυξη.

II. Ο κίνδυνος

Στην περιοχή Μαράθι της Πάρου υπάρχουν λατομεία σύγχρονης εξόρυξης σκυροδέματος και άλλων οικοδομικών υλικών (εικ. 4). Τα αρχαία λατομεία της περιοχής, τα οποία εκτείνονται στις πλαγιές του βουνού Αγ. Μηνάς, είναι αρχαιολογικά μνημεία μεγίστης ιστορικής και επιστημονικής σπουδαιότητας, όπως τα χαρακτηρίζουν οι καθηγητές Δημ. Σκυλάρδης, Carl Widstrand (Carleton University), και πολλοί από άλλα Πανεπιστήμια, καθώς και φοιτητές, οι οποίοι συνυπέγραψαν μία "Εκκλήση για τη διάσωση των αρχαίων λατομείων της Πάρου", στις 29-7-1994, που κοινοποιήθηκε στο Υπουργείο Πολιτισμού, στο Υπουργείο Βιομηχανίας, στο Υ.Π.Ε.Χ.Δ.Ε. και στην ΕΟΚ.

Το πρόβλημα που εντοπίζουν οι αρχαιολόγοι και αυτόπτες μάρτυρες είναι πως ισχυρότατες εκρήξεις, προερχόμενες από τα σύγχρονα λατομεία της επιχείρησης "Ρήγας", συγκλονίζουν συχνά τη γύρω περιοχή, πληττοντας ανεπανόρθωτα τα αρχαία λατομεία. Μάλιστα, ο έφορος κ. Σπύρος Μητρογιάννης, πριν από 3

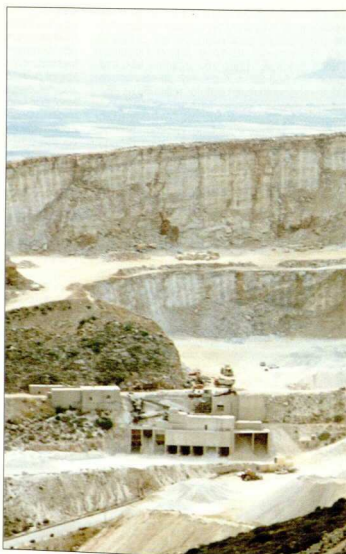
1.2. Ανασκαφή νεκροταφείου στην Παρόικια.

χρόνια, είχε εντοπίσει και καταγγείλει το γεγονός ότι προκλήθηκαν και ρωγμές στα γύρω σπίτια και ότι προέκυψαν προβλήματα ύδρευσης. Η εκμετάλλευση των σύγχρονων λατομείων καλύπτει ένα μεγάλο μέτωπο, 100 x 70 μ. περίπου, η δε εξόρυξη των υλικών γίνεται χωρίς τις προβλεπόμενες αναβαθμίσεις, με αποτέλεσμα την αλλοίωση του περιβάλλοντος.

Ο πολιτιστικός σύλλογος "Αρχιλοχος" της Πάρου έχει κοινοποιήσει το θέμα σε όλους τους σχετικούς ενδιαφερόμενους φορείς, στις 20-1-94, προσβάλλοντας την άδεια εκμετάλλευσης που είχε χορηγήσει το Υπουργείο Βιομηχανίας και Ενέργειας στην εταιρεία "Αφοί Ρήγα" στις 8-4-1981. Αυτή η εταιρεία, αναφέρεται στο έγγραφο, "με την πάροδο του χρόνου εξελίχθηκε σε γιγαντιαία επιχείρηση εξαγωγής και εμπορίας αδρανών υλικών", που καθημερινά φορτώνονται στο λιμάνι της Παροικίας. Επίσης, το έγγραφο καταγγέλλει τον "βάρβαρο" τρόπο εξόρυξης και υπογραμμίζει τον άμεσο κίνδυνο κατάρρευσης στοών των αρχαίων λατομείων, γεγονός που θα πλήξει άμεσα την τουριστική κίνηση της περιοχής και θα έχει επιπτώσεις και στη χλωρίδα, αφού πρόκειται για οασική περιοχή. Τέλος, αποκαλύπτεται πως ένα δεύτερο

4. Μοράθι, τα λατομεία.

λατομείο αδρανών υλικών αναπτύσσεται στο αεροδρόμιο της Πάρου από την εταιρεία "Λουκή". Οι συνέπειες προοιωνίζονται επίσης επικίνδυνες. Η σχετική κινητοποίηση κρίθηκε άμεσης σπουδαιότητας από όλους τους ενδιαφερομένους, και συζητήθηκε με πνευματικούς ανθρώπους, εκπροσώπους συλλόγων και αρχαιολόγους που έχουν ενημερωθεί ή βίωσει το πρόβλημα μαρτυρούν ομοφωνία και καταλήγουν σε κοινό «κατηγορώ», που εξαπολύεται τόσο κατά της παράνομης εκμετάλλευσης όσο και κατά των πολιτιστικών ή κοινοτικών παραγόντων που σιωπηρά συνηγούνται στη διαίωση του κακού. Μένει να βρεθεί μια ρεαλιστική, εφαρμόσιμη λύση για τη σωστή αντιμετώπιση του προβλήματος.

III. Συμπέρασμα

Η εξόρυξη και η κατεργασία του μαρμάρου χαρακτηρίζει την Πάρο στη διάρκεια των αιώνων: οι ιστορικές, αρχαιολογικές, φιλολογικές και καλλιτεχνικές μαρτυρίες επιβεβαιώνουν το ρόλο του παλαιού μαρμάρου στην οικονομία του νησιού και στην καλλιτεχνική παραγωγή της Ελλάδας. Είναι λοιπόν προφανές ότι η πολιτισμικής σημασίας διαφύλαξη του αρχαιολογι-

κού πλούτου της Πάρου και η τουριστική του αξιοποίηση, καθώς και η διάσωση του χώρου από πιθανή οικολογική καταστροφή, αποτελούν θέματα που δεν ενδιαφέρουν μόνο τον τόπο μας αλλά ακτινοβολούν παγκόσμια, όπως και ο αρχαίος πολιτισμός της Ελλάδας: αρκεί να σκεφθεί κανείς πως από το διάφανο μάρμαρο της Πάρου, τον "λυχνίτη", φτιάχτηκαν η ζωοφόρος του θησαυρού των Σιφναίων στους Δελφούς, οι συνθέσεις στα αετώματα του ναού του Δία στην Ολυμπία, η Αφροδίτη της Μήλου και άλλα αριστουργήματα. Γι' αυτό αγανακτεί κανείς και απελπίζεται μπρος στην ένοχη σιωπή όσων ευθύνονται.

Μολο που έχουν κοινοποιηθεί καταγγελίες και εκκλήσεις από τόσο έγκυρα πρόσωπα και φορείς, το όλο θέμα σκοντάφτει στην εγκληματική αδιαφορία των πολιτικών παραγόντων στη χώρα μας απέναντι στους ανυπολόγιστους πολιτισμικής και ιστορικής αξίας θησαυρούς που διαθέτει. Μήπως φταίει η έλλειψη υπερκομματικής, εθνικής δηλαδή, γραμμής στο χειρισμό των θεμάτων τέτοιας σπουδαιότητας; Ένα νησί σαν την Πάρο, ανεκτίμητη πηγή πληροφοριών, μπορεί να γίνει υπόδειγμα στην αντιμετώπιση των πολιτισμικών μας θησαυρών.

3. Τάφοι της Γεωμετρικής εποχής.